

היסטוריה

(לימודי חובה – חלק א)

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני חלקים.

חלק I	–	פרק ראשון	–	(30x1)	–	30 נקודות
		פרק שני	–	(30x1)	–	30 נקודות
חלק II	–	פרק שלישי <u>א</u> ן פרק רביעי	–	(20x2)	–	40 נקודות
		נבחנים אקסטרניים יענו רק על פרק שלישי – בית שני.				
		סה"כ	–			100 נקודות

שים לב: תלמידים שאושר להם מבחן מותאם יענו על חלק I, ולא על חלק II.
במקום חלק II יענו תלמידים אלה על שלוש שאלות נוספות בנושא לאומיות.
המופיעות בדף נפרד שיחולק להם. שאלות אלה מיועדות אך ורק להם.

40 נקודות $(3 \times \frac{1}{3} \times 13)$ –

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב בטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

חלק I – לאומיות

בחלק זה שני פרקים. עליך לענות על שתי שאלות:

על שאלה אחת מהפרק הראשון ועל שאלה אחת מהפרק השני.

פרק ראשון – קטעי מקור (30 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 1-2.

1. הלאומיות המודרנית

לפניך קטע מתוך הספר "הלב" שפורסם לראשונה בשנת 1886.

קרא את הקטע, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

אתמול נכנס המנהל לכיתה עם תלמיד חדש, המורה לקח את ידו ואמר לנו: עליכם לשמוח. היום מצטרף לכיתתנו איטלקי קטן שנולד במחוז קלבר'יה הנמצא בדרום מדינתנו. הוא נולד במחוז רב תהילה, שממנו יצאו בעבר איטלקים מפורסמים רבים, ושממנו באים לנו כיום עובדים חרוצים וחיילים אמיצים – כולם מוכנים לשרת בלב שלם את מולדתנו, את איטליה. זהו אחד המחוזות היפים בארצנו, יש בו יערות גדולים והרים גבוהים.

במשך דורות היה המחוז הזה משועבד לשליטים זרים, ועם איחודה של איטליה שָׁבָה גם קלבר'יה להיות חלק מארצנו. אני בטוח שתוכיחו לתלמיד החדש שכל ילד איטלקי נמצא תמיד בין אחים, אם הוא לומד בבית ספר כלשהו באיטליה, יהיה המחוז שבו נולד רחוק מן המקום שבו הוא נמצא עכשיו ככל שיהיה. זכרו היטב את מה שאומר לכם: כדי שנער מקלבר'יה ירגיש כמו בבית כאן בטורינו, כדי שנער מטורינו ירגיש כמו בבית בקלבר'יה, נאלצו בני ארצנו להילחם בקרבות רבים עקובים מדם במשך חמישים שנה, וחמישים אלף איטלקים נפלו בהם. עליכם לכבד ולאהוב זה את זה. מי שיפגע בנער הזה או יעליב אותו, משום שלא נולד כאן, במחוז שלנו, לא תהיה לו עוד זכות להביט בדגל שלנו.

(מעובד על פי אי דה-אמיציס, **הלב**, כתר, 1985, עמ' 12-14)

א. הצג את כל הטיעונים שמעלה המורה כדי לשכנע את תלמידיו לשלב את התלמיד

החדש בכיתה. (15 נקודות)

ב. הצג שלושה ממאפייני הלאומיות באירופה שלמדת, והסבר כיצד אחד ממאפיינים

אלה בא לידי ביטוי בטיעוני המורה בקטע. (15 נקודות)

/המשך בעמוד 3/

2. הצהרת בלפור

לפניך קטע ממכתב של ד"ר חיים וייצמן אל לואי ברנדייס (מנהיג ציוני אמריקה), שנכתב לפני פרסום הצהרת בלפור.
קרא את הקטע, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

פרטי וסודי
מר ברנדייס יקירי,

ראשית, הרשני להודות לך על המכתב האדיב ששלחת לי. אני מרבה להעריך את מילות העידוד הבאות ממך...

הממשלה הבריטית שוקלת בקפידה רבה את נוסח ההצהרה [הצהרת בלפור] בזכות התנועה הציונית. בשלושת החודשים האחרונים מתנגדינו מקרב היהודים נאבקו בתנועה הציונית. הם פרסמו סדרה של חוברות ובהן נאומים של התומכים בהשתלבות, והפיצו חוברות אלה ברבים. כפי הנראה הם התארגנו לקבוצה חזקה למדי המפעילה עכשיו נגד הציונים את מלוא השפעתה.

אנחנו הציונים חשים צורך שהמשא ומתן שלנו עם בריטניה, שנמשך יותר משלוש שנים, יובא לכלל סיום על ידי השגת הצהרה מאת ממשלת בריטניה. למסמך כזה יהיה ערך עצום בשעה זו, ויאפשר לנו לערוך את ההכנות הדרושות למקרה שהתקדמות הצבא הבריטי אל תוך ארץ ישראל תתרחש בקרוב. אנו חייבים להיות מסוגלים להישען על משהו מוגדר, כדי שנוכל לבוא אל בני העם היהודי ולומר להם שיש לנו לא רק תקוות גדולות, אלא הצהרה מחייבת ממעצמה המסוגלת ונכונה ללחום למען ענייננו.

בברכה לבבית
שלך בנאמנות רבה
ח' וייצמן

(מעובד על פי ב' ליטבינוב, מבחר אגרות וייצמן: קיץ 1885 – ינואר 1950, עם עובד, 1988, עמ' 155-157)

א. הצג את התוכן של הצהרת בלפור.

הסבר את החשיבות של הצהרת בלפור לציונים, על פי הקטע.
(18 נקודות)

ב. הצג על פי הקטע את דרכי הפעולה של המתנגדים להצהרת בלפור, והסבר, על פי מה שלמדת, מדוע הם התנגדו להצהרה.
(12 נקודות)

/המשך בעמוד 4/

פרק שני (30 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 3-4.

3. התנועות הלאומיות באירופה והתנועה הציונית

- א.** הסבר שלושה גורמים לצמיחת התנועות הלאומיות באירופה במאה ה־19.
(12 נקודות)
- ב.** הצג שתי נקודות דמיון ושתי נקודות שוני בין התנועה הציונית בראשית דרכה (עד מלחמת העולם הראשונה) ובין התנועות הלאומיות באירופה במאה ה־19.
(18 נקודות)

4. פעילות התנועה הציונית בגולה ובארץ-ישראל עד 1914

- א.** הצג שני דפוסי פעילות ציונית במדינות אירופה ו/או בארצות אגן הים התיכון, והסבר במה הם סייעו לחיזוק התנועה הציונית. (12 נקודות)
- ב.** הצג שני קשיים של העולים בתחום ההתיישבות בארץ-ישראל עד מלחמת העולם הראשונה.
תאר כיצד אחד מהאישים או הארגונים סייע להתיישבות בארץ-ישראל בתקופה זו.
(18 נקודות)

שים לב: תלמידים שאושר להם מבחן מותאם לא יענו על חלק II (שאלות 5-13).
במקום חלק II עליהם לענות על שלוש שאלות נוספות בנושא לאומיות (שאלות 14-18), המופיעות בדף נפרד שיחולק להם.

/המשך בעמוד 5/

חלק II

בחלק זה שני פרקים.
תלמידים ובוגרים אינטרניים יענו על שת שאלות מאחד הפרקים:
 פרק שלישי – ממדינת מקדש לעם הספר (שאלות 5-7).
או
 פרק רביעי – ערים וקהילות בימי הביניים (שאלות 8-13).
נבחנים אקסטרניים יענו על פרק שלישי בלבד.

פרק שלישי – ממדינת מקדש לעם הספר (40 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 5-7 (לכל שאלה – 20 נקודות).

5. התרבות ההלניסטית והחברה ביהודה

- א. המאפיין את התרבות ההלניסטית הוא שילוב בין התרבות היוונית לבין תרבות המזרח.
 הצג שני ביטויים לשילוב זה. (8 נקודות)
- ב. הסבר את השפעת ההלניזם על החברה היהודית בשלושה תחומים.
 מדוע השפעה זו עוררה את התנגדות "החסידיים"?
 (12 נקודות)

6. גזרות אנטיוכוס

- א. ציין את גזרות הדת שהטיל אנטיוכוס על היהודים, והסבר מדוע הוא הטיל אותן.
 (10 נקודות)
- ב. הצג שלוש תגובות של היהודים לגזרות אנטיוכוס. (10 נקודות)

7. תוצאות המרד ושיקום האומה

- א. הצג את ההשפעה של תוצאות המרד ברומאים בתחומים: דמוגרפי, כלכלי, רוחני-דתני.
 (8 נקודות)
- ב. הצג שלוש פעולות של רבן יוחנן בן-זכאי, והסבר במה הן סייעו לעם היהודי להתמודד עם המשבר בעקבות חורבן בית המקדש. (12 נקודות)

/המשך בעמוד 6/

שים לב: פרק זה מיועד לתלמידים ולבוגרים אינטרניים בלבד.

פרק רביעי – ערים וקהילות בימי הביניים (40 נקודות)

ענה על שתי שאלות בנושא שלמדת: בגדך אן פראג (לכל שאלה – 20 נקודות).

עיר מדגימה – בגדד

ענה על שתיים מהשאלות 8-10.

8. המעמד המשפטי של היהודים בעולם המוסלמי ובעולם הנוצרי

- א. מה היה המעמד המשפטי של היהודים בעיר המוסלמית? הסבר חיסרון אחד ויתרון אחד שנבעו ממעמד זה. (10 נקודות)
- ב. מה היה המעמד המשפטי של היהודים בעיר הנוצרית? הסבר חיסרון אחד ויתרון אחד שנבעו ממעמד זה. (10 נקודות)

9. בגדד כמרכז תרבותי במאה ה-10

- א. ההיסטוריון הערבי המפורסם אבן ח'לדון כותב:
- "הח'ליף אל-מאמון... שלח אפוא שליחים אל מלכי ביזנטיון וביקשם לגלות ולמצוא את מדעי היוונים ולהעתיקם בכתב ערבי. הוא שלח לצורך זה מתרגמים, וכתוצאה מזה נאסף ונשתמר הרבה".
- (מי פרנקל (עורכת), "מעיל תשבץ" – מפגש התרבויות בין יהדות לאסלאם בימי הביניים, ת"ל, תשס"ח, עמ' 186)

- הסבר את התרומה של הפעילות המתוארת בקטע לפריחת התרבות והמדע בבגדד, והצג גורם נוסף שסייע לפריחה זו. (12 נקודות)
- ב. הצג שתי השפעות של פריחת התרבות והמדע בבגדד על היהודים בעולם המוסלמי. (8 נקודות)

10. ההנהגה והקהילה היהודית בעולם המוסלמי

- א. הצג את תפקידי הגאונים.
- הסבר במה סייעו הגאונים לחיזוק הקשר בין המרכז בבבל ובין הקהילות היהודיות תחת שלטון האסלאם. (12 נקודות)
- ב. הצג את התפקידים של ראש הגולה, והסבר מה היה מעמדו בעיני הקהילה היהודית בבבל. (8 נקודות)

/המשך בעמוד 7/

עיר מדגימה – פראג

ענה על שתיים מהשאלות 11-13.

11. המעמד המשפטי של היהודים בעולם המוסלמי ובעולם הנוצרי

- א. מה היה המעמד המשפטי של היהודים בעיר המוסלמית? הסבר חיסרון אחד ו**יתרון** אחד שנבעו ממעמד זה. (10 נקודות)
- ב. מה היה המעמד המשפטי של היהודים בעיר הנוצרית? הסבר חיסרון אחד ו**יתרון אחד שנבעו ממעמד זה. (10 נקודות)**

12. העיר הנוצרית כמרכז תרבותי

- א. הצג שני מאפיינים של גילדה, והסבר כיצד הם באו לידי ביטוי באוניברסיטה בימי הביניים. (12 נקודות)
- ב. הצג שלושה ביטויים של פעילות תרבותית-יהודית בפראג במאה ה-16, והסבר במה פעילות זו סייעה להפיכת פראג למרכז תרבות יהודי באירופה. (8 נקודות)

13. היהודים בעיר הנוצרית

- א. הצג שתי תקנות של ה"קהל" (ההנהגה היהודית): אחת מתחום הכלכלה ו**אחרת** העוסקת בזכויות הפרט. הסבר את החשיבות של סמכות ה"קהל" לתקן תקנות הנוגעות לחיי היהודים באירופה הנוצרית. (10 נקודות)
- ב. הצג שני ביטויים למתיחות בין היהודים לתושבים הנוצרים בעיר פראג. הסבר שתי סיבות למתיחות זו. (10 נקודות)

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

שים לב!
שאלות 14-18 מיועדות אך ורק לתלמידים שאושר להם
מבחן מותאם.
(מדבקה סגולה)

- שאלות 14-18 הן בנושא **לאומיות**. ענה על שלוש מהשאלות האלה.
(לכל שאלה – $13\frac{1}{3}$ נקודות; סה"כ – 40 נקודות)
14. בחר בתנועה לאומית מאחת הארצות: יוון, פולין, גרמניה, איטליה.
הצג את השלבים העיקריים במאבק של התנועה שבחרת ואת תוצאותיו.
15. בחר בתנועה לאומית אחת באירופה במאה ה-19, שלא ענית עליה בשאלה 14 (אין לכתוב על התנועה הציונית).
הסבר גורם אחד שעיכב את המאבק של התנועה וגורם אחד שסייע למאבקה.
16. הצג את התוכן של תכנית באזל, והסבר את חשיבותה לתנועה הציונית.
17. מה הייתה המטרה של הרצל בפנייתו לסולטן הטורקי, ומדוע חשב הרצל שהסולטן הטורקי עשוי להיענות לפנייה זו?
18. תאר שלוש פעולות של הציונים בארץ-ישראל בתחום התרבות והחינוך, עד מלחמת העולם הראשונה.

בהצלחה!

זכות היצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך